

وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

سورة مؤمنون / ۵۲

مروری گذرا بر «انسجام اسلامی»

غلام حسین بجلی

اشاره

شکی نیست که وحدت یک ملت و انسجام پیروان یک مکتب باعث عزت و قدرت و شوکت آنان می‌شود و به این جهت در طول تاریخ مردمی همواره قدرتمند و پیروز بوده‌اند که انسجام و وحدت درونی خویش را حفظ نموده‌اند. اتحاد و انسجام اجتماعی یکی از اصول لایتغیر سیر جامعه انسانی در مسیر سعادت و خوشبختی است. شاهد زنده این سخن اوضاع عصر حاضر است که مسلمانان با این که اکثر منابع انرژی و نفتی و گازی دنیا را در اختیار دارند و مناطق مهم دریایی و سوق الحیثی جهان در اختیار آنها می‌باشد، با این حال بیشترین درگیری‌ها، قتل‌ها و غارت‌ها و چپاولگری توسط قدرت‌های استکباری، در مناطق مسلمین، علی‌الخصوص خاورمیانه صورت گرفته و می‌گیرد؛ این نیست مگر به خاطر اختلاف شدیدی که در جامعه اسلامی حاکم است و دست‌های خیانت پیشه هر روز بیش از پیش بر آن دامن می‌زند.

چالش بزرگ مسلمین

امروز و در آغاز هزاره سوم میلادی، امت اسلامی در برابر یک چالش بسیار بزرگ واقع شده و مرکز ژئوپلیتیک جهان اسلام یعنی منطقه فوق‌العاده مهم و حساس خاورمیانه، صحنه این چالش سترگ است. قبله اول آن‌ها اشغال، کشورهای عراق و افغانستان و... زیر چکمه‌های قدرت جهانخوار آمریکا به ویرانه تبدیل شده است؛ از اینرو همدلی و اتحاد کشورهای اسلامی در این برهه زمانی، اهمیت دو چندان می‌یابد.

تاریخچه اختلاف

ریشه اختلاف میان اهل تسنن و شیعه را می‌توان در همان صدر اسلام و بحث‌هایی که بر سر جانشینی پیامبر (ص) صورت گرفت، جستجو کرد؛ اما قدرت گرفتن بنی‌امیه بر آتش این اختلافات دامن زد. بررسی تاریخ صدر اسلام نشان می‌دهد تا پیش از روی کار آمدن حکومت بنی‌امیه، این اختلافات سبب به وجود آمدن نزاع عمده‌ای نشده بود. اما بنی‌امیه و به خصوص شخص معاویه و جانشینانش، بنا را بر دشمنی آشکار و خشن با اهل بیت و شیعیان گذاشتند و همین امر باعث شد که اختلافات عمیق‌تر گردیده و مسائل خونینی را به وجود آورد. بنی‌امیه در واقع بنیان‌گذار توهین و هتک حرمت به ائمه و شیعیان و زمینه‌ساز دودستگی در جامعه اسلامی محسوب می‌شوند.

این در حالی بود که قرآن کریم، بدترین بلای زمینی را اختلاف و تفرقه در میان مردم می‌داند. آنجا که فرمود: «قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبَسَكُمْ شِيعًا وَيُدْبِقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ»؛ بگو

مچه در
طول ۱۵۰
سال اخیر
در ارتباط
با وحدت
مطرح شده
است، در
حقیقت
واکنشی به
فشارهای
استعمار و
نبردهایی
بوده که میان
جهان اسلام و
غرب صورت
گرفته است.

**بنی امیه
در واقع
بنیان گذار
توهین
و هتک
حرمت
به ائمه و
شیعیان و
زمینه ساز
دودستگی
در جامعه
اسلامی
محسوب
می شوند.**

داریم؛ «آیت الله نورالله نجفی اصفهانی، آخوند خراسانی، سید اسماعیل صدر، شیخ الشریعه اصفهانی و شیخ عبدالله مازندرانی از امضا کنندگان این بیانیه بودند.

نکته قابل توجه در باب وحدت شیعه و سنی در وهله اول این است که «اختلاف بین طرفداران دو عقیده بر اثر تعصبات، یک امری است که هست و طبیعی است. و مخصوص شیعه و سنی هم نیست. بین فرق شیعه، خودشان؛ بین فرق سنی، خودشان؛ در طول زمان از این اختلافات وجود داشته است.»^۲ اما باید دقت کرد که این اختلاف طبیعی عقیدتی، منجر به نزاع و درگیری خانمان برانداز میان شیعه و سنی نگردد: «مسأله این نیست که شیعه یا سنی، عقاید یکدیگر را قبول کنند؛ نه، هر کسی عقیده خودش را دارد، هر کسی تابع استدلال است و به هر عقیده‌ای رسید، درست است. مسأله این است که اصحاب عقاید مختلف، بایستی به وسوسه دشمن گوش نکنند، به جان هم نیافتند، با هم دشمنی نکنند و نسبت به هم کارشکنی نکنند.»^۴

راهکارهایی برای وحدت:

برای رسیدن به وحدت مطلوب راه‌های مختلفی باید پیموده شود تا امت اسلامی اعتقاد و باور پیدا کند که رمز موفقیت در یک پارچگی و یکدلی، صفا و صمیمیت است. با این حال، موارد ذیل را می‌توان به عنوان راهکارهای عملی وحدت در جامعه اسلامی دانست که در صورت عملی شدن، می‌تواند زمینه‌ساز وحدت فراگیر، میان همه مذاهب و فرق اسلامی باشند:

۱. مبنا قرار دادن قرآن و سیره حسنه رسول گرامی اسلام (ص) که مورد قبول همه مذاهب اسلامی می‌باشند.
۲. داشتن سعه صدر و تحمل نظر مخالف.
۳. پرهیز از تعصبات خشک و بی‌منطق.
۴. سرمایه‌گذاری گسترده برای مطالعه و بررسی توطئه‌های دشمن در ایجاد تفرقه.
۵. پرهیز از اهانت به مقدسات یکدیگر.
۶. پرهیز از تهمت و افترا.
۷. ارتباط مستمر اندیشمندان فرقه‌های اسلامی و گفتگوهای صمیمی جهت رفع سوء تفاهم‌ها.
۸. شناسایی عوامل اختلاف و کنترل افراد تندرو که همواره موجب نفاق و تفرقه می‌گردد.
۹. تأکید و تقویت نقاط مشترک و توجه به نقاط مشترک و همچنین دشمن مشترک.

پی نوشت:

۱. سوره انعام / ۶۵.
۲. نهج الفصاحه، ترجمه ابراهیم احمدیان، ص ۱۳۳، ش ۱۰۰۹.
۳. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار هم اندیشی علمای شیعه و اهل تسنن ۸۵/۱۰/۲۵.
۴. همان.

او قادر است که از بالا یا از زیر پای شما، عذابی بر شما بفرستد، یا به صورت دسته‌ها پراکنده شما را به اهم بیامیزد، و طعم جنگ (و اختلاف) را به هر یک از شما به وسیله دیگری بچشاند.

اندیشه وحدت

سیره پیامبر گرامی اسلام نیز مملو از سخنان وحدت آفرین می‌باشد: «الجماعة رحمة و الفرقه عذاب؛ همگرایی و اتفاق رحمت الهی است و تفرقه و جدایی عذاب.»^۲

اندیشه وحدت میان مذاهب اسلامی در طی چهارده قرن که از بعثت رسول اکرم (ص) گذشته است، همواره در کنار همه منازعات و اختلافاتی که میان گروه‌های مذهبی - به ویژه دو مذهب اصلی شیعه و سنی وجود داشت - مطرح بوده است. این بحث در طول زمان با انگیزه‌های متفاوتی مطرح شده است. آنچه در طول زمان با انگیزه‌های متفاوتی مطرح شده است. آنچه در طول ۱۵۰ سال اخیر در ارتباط با وحدت مطرح شده است، در حقیقت واکنشی به فشارهای استعمار و نبردهایی بوده که میان جهان اسلام و غرب صورت گرفته است. مسلمانان احساس کردند که اگر وحدتشان را حفظ کنند بهتر می‌توانند در برابر دشمن مقاومت کنند. در واقع احساسشان این بود که اگر این شکاف مذهبی میان آن‌ها برقرار باشد، دشمنان به سادگی از آنها علیه خودشان استفاده می‌کنند و به مطامع خودشان می‌رسند. این مهم‌ترین انگیزه‌ای است که به لحاظ سیاسی مسلمانان را وادار کرد روی مسأله وحدت فکر و این بحث را دنبال کنند.

تاریخ معاصر کشورهای اسلامی شاهد حرکت‌های وحدت آفرین بی‌شماری در طول چند سده اخیر می‌باشد که عمدتاً توسط علمای بزرگ سنی و شیعه صورت گرفته‌اند. در میان اهل سنت، فتوای معروف شیخ شتلوت، که مذهب شیعه را جزء مذاهب پنج‌گانه اسلامی قلمداد کرد از همین نمونه می‌باشد. چنانکه در زمان انقلاب مشروطه، مراجع تقلید شیعه بیانیه‌ای جهت وحدت سنی و شیعه صادر کردند و نوشتند «چون دیدیم که اختلاف فرقه‌های پنج‌گانه مسلمین (اختلافاتی که مربوط به اصول دین است) موجب انحطاط دول اسلام و استیلاي اجانب شده است، به جهت حفظ کلمه جامع دینیه و دفاع از شریعت محمدیه، فتاوی مجتهدین عظام، که رؤسای شیعه جعفریه هستند، و مجتهدین اهل سنت، اتفاق نموده بر وجوب تمسک به حبل اسلام ... و اتفاق شد بر وجوب اتحاد تمام مسلمین در حفظ اسلام و نگهداری جمع مملکت‌های اسلامی از تشبهات دول بیگانه و حمله‌های سلطنت‌های صلیبیه؛ متحد شد رأی جمیعا برای حفظ حوزه اسلامی بر اینکه تمام قوت و نفوذ خود را بر این خصوص مبذول

